

Z BLOGU IUSTORIA

Co jste nevěděli, že můžete chtít a dělat v civilním sporu

Judikatura posledních dvou let ukazuje, že účastník civilního řízení může po soudu chtít mnohem víc, než se tradičně učí. Sedm procesních zbraní, které v praxi rozhodují i zdánlivě jasné spory.

Civilní spor není jen disciplína typu „podej žalobu, něco navrhni a pak tiše čekej, co soud udělá“. Judikatura posledních dvou let dost výrazně připomněla, že účastník civilního řízení může po soudu chtít mnohem víc: férové otevření právního názoru, nepřekvapivé rozhodnutí, řádné poučení, poctivé odůvodnění, rozumnou práci s náklady i seriózní zacházení s důkazy.

A ještě pikantněji: některé z nejzajímavějších procesních zbraní se netýkají samotného nároku, ale toho, jak soud rozhoduje. A právě tam se často vyhrávají nebo prohrávají spory, které na první pohled vypadají „jasně“. K tomu, proč se **ne každou bitvu vyplatí bojovat** a proč má **procesní hygiena něco společného s obchodním vyjednáváním**, jsem psal už dříve. Těmhle článek jde o krok dál: konkrétně do nedávné judikatury.

1. Můžete chtít, aby vás soud nepřekvapil. A platí to i pro náklady.

Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 30 Cdo 2630/2025 ze dne 3. 3. 2026 připomněl, že překvapivé rozhodnutí je takové, které nebylo možné předvídat ze zjištěného skutkového stavu, z postupu soudu a z dosavadních tvrzení účastníků. To je důležité hlavně tam, kde soud změni optiku věci až na konci.

A Ústavní soud šel ještě o patro výš v nálezu sp. zn. II. ÚS 297/26 ze dne 18. 3. 2026: zákaz překvapivých rozhodnutí dopadá i na výrok o nákladech řízení. Jestliže odvolací soud bez varování změni právní pohled na tarifní hodnotu a „přepočítá“ náklady jinak, aniž by účastník dostal prostor reagovat, je to ústavní problém.

Nestačí sledovat jen meritum sporu — hlídejte i to, jestli soud neotáčí kormidlem u nákladů, aniž to předem otevře.

Pokud odvolací soud založí rozhodnutí na právním názoru, který v řízení předtím neležel na stole, je na místě namítat překvapivost postupu.

I náklady mohou být místem protiústavního překvapení — soud vás nesmí procesně „seknout“ ani tehdy, když už se zdá, že řeší jen advokátní tarif.

Mnoho litigátorů stále podceňuje náklady jako „účetní dovětek“. Judikatura ale říká něco jiného: i na nákladech se dá prohrát ústavně.

2. Poučovací povinnost není dekorace. Ale soud není váš procesní kouč.

Velmi praktická jsou dvě letošní rozhodnutí Nejvyššího soudu.

V rozsudku sp. zn. 28 Cdo 2748/2025 ze dne 17. 3. 2026 Nejvyšší soud zdůraznil, že porušení poučovací povnosti podle § 118a o. s. ř. je postaveno na objektivním principu: není podstatné, proč soud prvního stupně nepoučil. Podstatné je, že nepoučil, a vada tu je.

Navíc platí, že když odvolací soud přijde s odlišným právním názorem a z něj vyplývá potřeba doplnit skutková tvrzení nebo důkazy, nemá to prostě „spravit za pochodu“. Nejvyšší soud výslovně spojil takovou situaci se zrušením rozhodnutí podle § 219a o. s. ř., protože v odvolacím řízení už narážíte i na omezení koncentrace a na režim novot.

Současně ale usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 86/2026 ze dne 18. 3. 2026 připomíná druhou stranu mince: poučovací povinnost přichází v úvahu jen tehdy, když dosavadní tvrzení a důkazy nepostačují k objasnění skutkového stavu. Není to tedy licence k tomu, aby soud suploval procesní taktiku účastníka. Strategickou otázkou, zda vůbec vstupovat do soudního řízení, nebo zvolit **mediaci či rozhodčí řízení**, je proto dobré vyřešit dřív, než se o poučovací povinnosti vůbec začne bavit.

Pokud jste prohráli proto, že jste „málo tvrdili“ nebo „málo dokazovali“, zkoumejte, zda jste předtím dostali odpovídající poučení.

Jestliže odvolací soud najednou staví věc na jiné právní kvalifikaci, je silný argument namítat, že bez otevření prostoru pro doplnění tvrzení či důkazů nemohl korektně rozhodnout.

Současně nečekejte, že vám soud bude radit, jak přesně máte spor vyhrát — poučovací povinnost není procesní koučink.

Nejvyšší soud tady říká něco pro soudy dost nepříjemného: na omluvě nezáleží. Pokud měl soud poučit a neudělal to, je to procesní vada — bez ohledu na to, zda šlo o omyl, nepozornost nebo přesvědčení, že poučovat nemusí.

3. Jste žalovaný? Můžete bránit elegantnímu útěku žalobce ze sporu.

Jedna z nejméně doceněných procesních možností je odpor proti zpětvzetí žaloby. Mnoho lidí si pořád myslí, že žalobce může „prostě vycouvat“ a tím je konec. Jenže není.

V usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1588/2025 ze dne 26. 3. 2026 Nejvyšší soud potvrdil, že žalovaný může mít vážné důvody k nesouhlasu se zpětvzetím žaloby. Takové důvody mohou spočívat zejména v tom, že:

- řízení už je v pokročilém stadiu,
- žalovaný se významně podílel na objasnění věci,
- meritorní rozhodnutí má význam pro budoucí právní postavení stran,
- žalobce bere žalobu zpět v podstatě proto, aby utekl před očekávaným nepříznivým výsledkem, aniž by spor byl skutečně urovnán.

Jako žalovaný nemusíte automaticky souhlasit se zpětvzetím žaloby — pokud pro to máte vážné důvody, soud se s nimi musí vypořádat.

Pokud jste už do sporu investovali čas, důkazy a peníze a potřebujete autoritativní výsledek, může být na místě žádat pokračování v řízení.

Žalobce by měl naopak dobře vážit, zda pozdní zpětvzetí není procesní bumerang — časování zpětvzetí může být dražší než špatně napsaná žaloba.

Finanční podtón téhož případu: v dřívější fázi řízení byla žalobkyni po zastavení sporu uložena náhrada nákladů přes 1,19 mil. Kč. Odvolací soud zastavení zvrátil a o nákladech se bude rozhodovat až nakonec. Jinak řečeno: zpětvzetí žaloby ve špatný okamžik vás může stát víc, než kolik jste za celý spor žádali.

4. Náklady nejsou jen mechanická matematika. Jsou to i emoce, taktika a správná právní kvalifikace.

Náklady řízení bývají často považovány za technikálii. Jenže právě tady umí judikatura překvapit nejvíc.

V usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1603/2025 ze dne 17. 3. 2026 soud použil § 150 o. s. ř. a nepřiznal náklady úspěšné straně, protože by to vůči žalobcům bylo nepřiměřeně tvrdé. Za rozhodné okolnosti považoval zejména povahu nároku, ztrátu blízkého člena rodiny, pasivní přístup žalované k předchozím výzvám a také ekonomickou sílu žalované.

To je velmi důležité: náklady nejsou jen „kdo vyhrál, dostane všechno“. Výjimečně může soud říci: ano, procesně jste úspěšní, ale v konkrétní věci by plná náhrada byla nepřiměřená.

A vedle toho přišel Ústavní soud s dalším silným vzkazem v nález sp. zn. III. ÚS 3062/25 ze dne 2. 4. 2026: nákladové výroky musejí stát na správné právní kvalifikaci jednotlivých druhů nákladů. Ústavní soud výslovně řekl, že hotové výdaje a odměna ustanoveného advokáta nejsou náklady státu podle § 148 odst. 1 o. s. ř. Opačný závěr je kvalifikovanou vadou výkladu a zásahem do práva na soudní ochranu.

Ke vztahu mezi smluvní odměnou advokáta a tím, co vám soud v nákladovém výroku skutečně přizná — na pěti konkrétních příkladech — jsem psal v samostatném článku [Odměna advokáta v řízení: kdo a v jakém rozsahu vám ji vrátí](#).

K § 150 o. s. ř. se vyplatí tvrdě argumentovat: lidským rozměrem věci, chováním protistrany, disproporcí ekonomických dopadů a zvláštní tvrdostí, která by plnou náhradou dopadla na neúspěšnou stranu.

Nestačí říct „to jsou náklady“. Je třeba přesně rozlišovat náklady mezi účastníky, náklady státu a náklady ustanoveného zástupce — záměna je kvalifikovaná vada.

O nákladových výrocích se bude rozhodovat hlavně v nalézacím a odvolacím řízení. Dovolání proti výroku o nákladech je podle aktuálního znění o. s. ř. obecně nepřípustné — nespolehejte na to, že „to pak spraví Nejvyšší soud“.

Největší omyl praxe: že náklady jsou „jen dopočet“. Nejsou. Někdy rozhodují víc než samotné meritum. A někdy můžete vyhrát spor a prohrát účet — nebo naopak neprohrát účet navzdory procesnímu neúspěchu.

5. Bagatelní věc neznamená bagatelní odůvodnění.

Velmi silný procesní vzkaz přinesl nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 232/25 ze dne 30. 4. 2025. Ústavní soud vytkl odvolacímu soudu, že řádně neodůvodnil své závěry a v podstatě se spokojil s odkazem na vyjádření vedlejší účastnice. To je podle Ústavního soudu problém nejen z hlediska odůvodnění, ale i z hlediska nestrannosti soudního rozhodování.

A důležitý je i druhý plán: šlo o bagatelní spor, ale Ústavní soud přesto zasáhl, protože věc měla širší přesah a mohla ovlivňovat další rozhodování.

Jestliže se odvolací soud s vašimi námitkami nevypořádá vlastním rozbořem a jen „odkáže“ na to, co řekla protistrana nebo co napsal soud prvního stupně, není to automaticky v pořádku.

Bagatelní hodnota sporu neznamena, že soud smí rezignovat na kvalitní odůvodnění.

Pokud je věc typová, opakující se nebo má přesah do širší praxe, špatné odůvodnění může být mnohem větší problém, než se na první pohled zdá.

Publicisticky řečeno: copy-paste z podání protistrany není soudní odůvodnění. A není to detail. Je to zásah do samotné důvěry, že o věci skutečně rozhodoval soud, a ne jen procesní „přeposílač“.

6. Přestaňte opakovat mýtus, že negativní skutečnost se nedokazuje.

Jedna z nejpraktičtějších věcí pro dokazování přišla v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1993/2024 ze dne 10. 12. 2024. Nejvyšší soud výslovně řekl, že tzv. negativní teorie důkazního břemene je překonaná: negativní skutečnosti lze a často je nutné dokazovat, typicky nepřímými důkazy.

V řešené věci šlo o pracovněprávní spor, ale závěr má širší procesní přesah. Strana, která je „blíž důkazům“, nemůže jen pohodlně tvrdit, že něco prokázat nejde. Naopak soud vzal v potaz, že zaměstnavatel disponuje evidencí a má tedy k prokazování určité skutečnosti objektivně lepší přístup.

Když tvrdíte, že se něco nestalo, neříkejte automaticky „to se nedá prokázat“. Stavte řetězec nepřímých důkazů: evidence, logy, absence záznamů, běžný chod věcí, listiny, interní systémy, návaznost jednání stran.

Argumentujte tím, kdo je k důkazům fakticky blíž a kdo je má v dispozici — tzv. vysvětlovací povinnost strany v lepším důkazním postavení.

Než soud rozhodne proti účastníkovi pro neunesení důkazního břemene, musí respektovat i procesní režim poučení podle § 118a o. s. ř.

Nejhorší obrana v dokazování dnes zní: „To je negativní skutečnost, to se přece neprokazuje.“ Nejen že se prokazuje. Někdy právě na tom celý spor stojí a padá.

7. Procesní aktivita není automaticky „vaše vina“.

Za zmínku stojí i rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2630/2025 ze dne 3. 3. 2026, tentokrát ve věci zadosťučnění za nepřiměřenou délku řízení. Nejvyšší soud tam připomněl, že běžné procesní úkony účastníka nelze bez dalšího přičítat k jeho tíži jako „podíl na průtazích“, nejde-li o šikanózní nebo zjevně zneužívající postup. Souvislost s **promlčením jako tichým zabijákem nároků** je tady nepřímá, ale důležitá: čím déle řízení trvá, tím víc narůstá riziko, že paralelní hmotněprávní lhůty začnou hrát proti vám.

Slušně řečeno: bránit se není procesní neslušnost. Návrhy, omluvy, procesní obrana a legitimní opravné prostředky nejsou samy o sobě proviněním. A pokud to někdo později zkusí líčit jinak, judikatura pro to není příliš vstřícná.

Přehled: sedm procesních zbraní v tabulce

Zbraň	Kdy ji použít	Klíčové rozhodnutí
Námítka překvapivého rozhodnutí	Soud založí rozhodnutí na právním názoru, který v řízení neležel na stole — i u nákladů.	30 Cdo 2630/2025; II. ÚS 297/26
Námítka porušení poučovací povinnosti	Prohra pro „málo tvrdili/dokazovali“, aniž soud poučil podle § 118a o. s. ř.	28 Cdo 2748/2025; 28 Cdo 86/2026
Nesouhlas se zpětvzetím žaloby	Žalovaný potřebuje meritorní výsledek; žalobce couvá před nepříznivým rozhodnutím.	33 Cdo 1588/2025
§ 150 o. s. ř. + správná kvalifikace nákladů	Plná náhrada by byla nepřiměřeně tvrdá; záměna nákladů státu a ustanoveného zástupce.	25 Cdo 1603/2025; III. ÚS 3062/25
Napadení odůvodnění odvolacího soudu	Odvolací soud jen „odkáže“ na podání protistrany — i v bagatelní věci s přesahem.	III. ÚS 232/25
Důkaz negativní skutečnosti	Protistrana je blíž důkazům; „to se nedá prokázat“ neobstojí.	21 Cdo 1993/2024
Obrana proti přičítání „průtahů“	Běžné procesní úkony nesmí být bez dalšího interpretovány jako zdržování.	30 Cdo 2630/2025

Stojíte na začátku sporu, nebo už v něm jste a potřebujete druhý pár očí? V naší [specializaci na soudní spory](#) právě tyto procesní nuance řešíme denně. **Napište nám** — úvodní konzultace je nezávazná a zpravidla se ukáže, jestli má smysl do řízení jít, nebo ho vést jinak.

Závěr: civilní spor není pasivní sport

Co si z posledních dvou let odnést? Že v civilním sporu můžete chtít a dělat víc, než se tradičně učí v přehledových poučkách:

Můžete chtít, aby vás soud nepřekvapil — a to i v nákladech.

Můžete chtít, aby soud splnil poučovací povinnost, ale zároveň musíte vědět, že vám nebude dělat procesního poradce.

Jako žalovaný můžete někdy legitimně trvat na tom, že spor má skončit meritorně, ne pohodlným ústupem žalobce.

Můžete bojovat o náklady nejen aritmetikou, ale i spravedlností, tvrdostí dopadu a správnou právní kvalifikací.

Můžete napadat rozhodnutí, která jsou jen špatně maskovaným přepsáním argumentace protistrany.

A můžete dokazovat i to, co se „nestalo“ — pokud víte jak.

Největší praktická lekce je vlastně jednoduchá: dobrý civilní spor se dnes nevede jen přes hmotné právo, ale velmi často přes procesní hygienu soudu. Kdo ji hlídá, má náskok.

Použitá judikatura

Texty citovaných rozhodnutí si lze dohledat v databázích [NALUS \(Ústavní soud\)](#) a [na webu Nejvyššího soudu](#).

- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 297/26 ze dne 18. 3. 2026
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2630/2025 ze dne 3. 3. 2026
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2748/2025 ze dne 17. 3. 2026
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 86/2026 ze dne 18. 3. 2026
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1588/2025 ze dne 26. 3. 2026
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1603/2025 ze dne 17. 3. 2026
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3062/25 ze dne 2. 4. 2026
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 232/25 ze dne 30. 4. 2025
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1993/2024 ze dne 10. 12. 2024

Související čtení

Procesní zbraně z tohoto textu fungují tím líp, čím lépe rozumíte tomu, *kdo* a *jak* o vašem sporu skutečně rozhoduje — soudce ovlivněný decision fatigue a anchoringem, klient se skrytými zájmy, protistrana, kterou si automaticky demonizujete. Tomu jsem věnoval samostatný popularizačně-vědecký text [Psychologie zúčastněných: jak rozhoduje soudce](#). Vědecké pozadí samotného vyjednávání (Kahneman, Cialdini, Voss, BATNA) je v [Paragrafy jsou jen základ: psychologie a taktika v právním sporu](#). A o tom, že volba samotných procesních zbraní úzce závisí na tom, jakou *hru* vlastně hrajete — šachy (kompletní informace), poker (signalizace, věrohodnost), nebo Monopoly (vyčerpání zdrojů) — píšu v textu [Šachy, poker, Monopoly — a Člověče, nezlob se](#).

Tento článek má informativní charakter a nepředstavuje právní poradenství. Odkazuje na citovanou judikaturu ke dni publikace; právní závěry v konkrétním sporu vždy záleží na okolnostech případu a aktuálním stavu rozhodovací praxe.

Co jste nevěděli, že můžete chtít a dělat v civilním sporu

Mgr. Jan Vytřísal · Publikováno 22. 4. 2026

<https://www.iustoria.cz/blog/co-muzete-chtit-v-civilnim-sporu/>

Text je dílem chráněným autorským právem. Sdílení celého dokumentu bez úprav je vítáno; přebírání částí do jiných textů jen s uvedením zdroje. © IUSTORIA, advokátní kancelář, s.r.o.